

Setí máku na podzim má výhody

I přes pokrok v agrotechnice je mák stále relativně rizikovou plodinou a průměrné hektarové výnosy se dlouhodobě nedaří zvyšovat. Situaci také komplikuje omezování povolených přípravků na ochranu rostlin, především insekticidního moření a s tím spojené očekávané problémy při zakládání porostů. Jednou z možností diverzifikace rizik je vyčlenění části plánovaných ploch k podzimnímu zásevu.

Podle dostupných informací byl loňský rok rekordní, co se týká ploch osetých ozimým mákem. Porosty vstupovaly do zimy zpravidla v dobrém stavu a uvidíme, jak zvládnou zimu a především předjaří. Sklizňový rok 2024 ukáže, zda byla sázka na ozimou formu máku dobrá volba.

Proč pěstovat ozimý mák

- Dřívější sklizeň – asi o dva až čtyři týdny než u máku jarního (uvolnění pozemku, snížení rizika letních bouřek, komodita dříve na čistkách a trhu).
- Bezprostřední zahájení jarní vegetace (není nutno vyčkávat až půdní podmínky dovolí mechanizaci vjet do polí).
- Nižší riziko jarních přísušků (mák ozimý má na jaře již dostatečně vyvinutý kořenový systém).
- Nevyžaduje insekticidní moření osiva (krytonosec kořenový na podzim porost máku neohrožuje, na jaře je ozimý mák již dostatečně velký a odolný).
- Výsev v období mezi výsevem hlavních ozimých plodin, jakými

jsou řepka a pšenice (organizace práce spojené se zakládáním porostů ozimů).

- V případě nutnosti zrušení špatně vzešlého nebo problematicky přezimovaného ozimého máku můžeme na stejném pozemku založit porost máku jarního.

Rizika

Pěstování ozimého máku má také svá rizika, se kterými je třeba počítat a podle možností jim vhodnou agrotechnikou předcházet:

- zimovzdornost: mák nemá tak vysokou zimovzdornost jako většina jiných ozimých plodin, proto je nezbytné pro podzimní výsev volit výhradně odrůdy registrované jako ozimé, jarní odrůdy jsou k tomuto účelu vlivem své morfolgie absolutně nevhodné (obr. 1);
- plíseň máku (vřetenatka máková, *Peronospora arborescens*): výskyt této choroby je v ozimém máku zpravidla vyšší než v jarním. Prevencí je použití zdravého certifikovaného osiva a dostatečný odstup máku v osevním postupu, k dispozici jsou fungicidy registrované do máku;

Obr. 2.: Kvetoucí množitelský porost ozimého máku odrůdy Olaf.
Foto A. RYCHLÁ

- vlčí mák: zamořené pozemky nejsou pro zásev ozimého máku vhodné, tento plevel není možné v máku setím herbicidně eliminovat a po zimě tvoří mohutné trsy utlačující hlavní plodinu;
- vyšší tlak krytonosce makovicového: ten je dán v současné době relativně malou pěstební plochou ozimého máku a jeho dřívějším nakvétáním. Nutný je důkladný monitoring porostu v době háčkování a na začátku kvetení. Insekticidně je tento škůdce dobře řešitelný.

Šlechtění a odrůdy

Šlechtěním a výzkumem máku, včetně jeho ozimé formy, se s již více než 20letou tradicí intenzivně zabýváme ve Výzkumném ústavu olejnin v Opavě (VÚO). Odrůdy zde vytvořené pak na trhu zastupuje naše mateřská organizace OSEVA PRO s.r.o.

Klíčovým selekčním kritériem je při šlechtění pochopitelně zimovzdornost. Tu hodnotíme opakovaně jak v polních, tak laboratorních podmínkách. Intenzivně také pracujeme na optimalizaci agrotechnických postupů, které mají oproti jarnímu máku svá specifika. Tato oblast stále není podrobně probádána, proto každoročně rea-

lizujeme řadu polních agrotechnických pokusů. Chceme tak pěstitelům nabízet nejen osivo našich odrůd, ale také podrobnou a průběžně aktualizovanou metodiku pěstování ozimé formy máku.

Aktuálně jsou registrovány tři odrůdy ozimého máku vzešlých ze šlechtitelského programu VÚO. Naší vlajkovou lodí je odrůda OLAF, která již byla v omezeném množství k dispozici pro loňský zásev. OLAF je modrosemenná, sytě fialově kvetoucí odrůda (obr. 2). Byla registrována díky velmi dobrým výnosovým výsledkům (v průměru 2,04 t/ha) již po dvou letech zkoušení ÚKSÚP.

Agrobiologická charakterizace: vegetační doba 312 dnů (sklizeň obvykle v půlce července), vysoká zimovzdornost (průměrné přežití 93 %), rostliny vyšší (122 cm) s velmi dobrou odolností polehání (8,5), dobrý zdravotní stav (helminthosporiáza 7,2; plíseň máku 6,7), nízký výskyt hledáků (0,3 %) a nízký obsah morfinu v makovině (0,38 %).

Pro letošní sklizeň byl založen větší počet množitelských ploch, dostatek certifikovaného osiva tak bude zajištěn.

Mgr. Viktor VRBOVSKÝ,
OSEVA PRO s. r. o.,
Výzkumný ústav olejnin Opava

Obr. 1.: Porovnání morfologie jarního (vlevo) a ozimého máku (výsev 7. 9. 2022) – brzký nástup prodlužovacího růstu způsobil výrazné mrazové poškození a úhyn rostliny jarního máku.
Foto V. VRBOVSKÝ